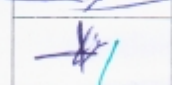

اعضای هیأت داوران نسخه نهایی پایان نامه آکادمی/ خانم بهاره همت بربر تحت عنوان:

بررسی غوی پارچانی نبردیدگی زبان در روزنامه ها

را از نظر شکل (فرم) و محتوی بررسی نموده و پذیرش آن را برای دریافت درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می کنند.

ردیف	اعضای هیأت داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضا
۱	استاد راهنما	شیرین علی	استاد	
۲	استاد مشاور	محمد زاهد	استاد	
۳	نماینده تحصیلات تکمیلی	رنده غریب زینی	دانشیار	
۴	استاد ناظر	فریده شیری	استاد	
۵	استاد ناظر	حسین میرزایی	استاد	

دستورالعمل حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهشهای علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیات علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهشهای علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرحهای تحقیقاتی که با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد ذیل را رعایت نمایند:

ماده ۱- حقوق مادی و معنوی پایان‌نامه‌ها / رساله‌های مصوب دانشگاه متعلق به دانشگاه است و هرگونه بهره‌برداری از آن باید با ذکر نام دانشگاه و رعایت آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مصوب دانشگاه باشد.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه / رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و استاد راهنما مسئول مکاتبات مقاله باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه / رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب حاصل از نتایج پایان‌نامه / رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با مجوز کتبی صادره از طریق حوزه پژوهشی دانشگاه و بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب انجام می‌شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه / رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق حوزه پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این دستورالعمل در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۱۳۸۴/۴/۲۵ در شورای پژوهشی دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب لازم‌الاجرا است و هرگونه تخلف از مفاد این دستورالعمل، از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری می‌شود.

نام و نام خانوادگی باره حسینی
امضاء

Boheri

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد/ رساله دکتری نگارنده در رشته

است که در سال در دانشکده دانشگاه تربیت مدرس به

راهنمایی سرکار خانم/جناب آقای دکتر مشاوره سرکار

خانم/جناب آقای دکتر و مشاوره سرکار خانم/جناب آقای دکتر

از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده رابه عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب **پناه پور** دانشجوی رشته **مطالعات زبان**

مقطع **کارشناسی ارشد**

تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: **پناه پور**

تاریخ و امضا:

پناه پور

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

رشته: مطالعات زنان گرایش: حقوق زن در اسلام

عنوان پایان نامه:

بررسی نحوه بازنمایی بزه دیدگی زنان در روزنامه‌ها

نگارنده:

بهاره همت پور

استاد راهنما:

دکتر محمد رضایی

استاد مشاور:

دکتر محمد فرجیها

تیر 1390

تقدیر و تشکر

خواستم بگویم از «بخت شکر دارم و از روزگار هم» دیدم بخت و روزگار آدمی را، سرانگشت همان نگارنده بزرگ می‌نگارد. پس انصاف آن است که بگویم «الحمد لله لما وقفنی علیه».

بعد از خدای کریم،

نوبت به اساتید بزرگووارم می‌رسد که از بابت آنچه به من آموختند بنده ایشانم و به سبب آنچه نیاموختم شرمنده ایشان.

غرضم اساتید گرامی راهنما و مشاورم، جناب آقای دکتر رضایی و جناب آقای دکتر فرجیها است که انگشت اشارتشان همواره سواد رسیدن را بشارت می‌داد.

و سپاس واپسینم از اساتید داور بزرگووارم خانم دکتر فریده شکری و آقای دکتر حسین میرزایی است که نکته سنجی‌های این بزرگواران کاستی‌های کار را بر طرف کرد.

بهاره همت پور – تابستان 1390 خورشیدی

این اثر را

به مادر عزیزم،

به استاد بزرگوارم؛ آقای دکتر رضایی،

به دوست و همکار فرهیخته‌ام؛ آقای حمیدرضا نیکوکار

و همچنین

به همه کسانی که در بُلندای تاریخ این سرزمین، باعث افتخار نام

ایران و ایرانی شدند؛

تقدیم می‌کنم.

چکیده

به همهی قربانیان جرایم در رسانه‌ها توجه یکسانی نمی‌شود، معمولاً رسانه‌ها بیشتر توجه‌شان به بازنمایی بزه‌دیدگانی است، که از گروه‌های دیگر آسیب‌پذیرتر هستند، از جمله‌ی این گروه‌های آسیب‌پذیر «زنان» هستند، بنابراین «آسیب‌پذیری» و «جنسیت» از عواملی است که سبب می‌شود، بازنمایی بزه‌دیدگی زنان در رسانه‌ها به نحوی متفاوت از سایر گروه‌ها صورت گیرد، بنابراین پرسش اساسی در این تحقیق این است؛ چگونه بزه‌دیدگی زنان در روزنامه‌های مختلف بازنمایی می‌شود. در این پژوهش تحت تأثیر نظریات استوارت هال و فورسیچ و کانل به بررسی نحوه بازنمایی بزه‌دیدگی زنان در چهار روزنامه‌ی ایران، همشهری، اعتماد، مردم‌سالاری به شیوه‌ی کیفی پرداختیم. به علاوه به بررسی جزئیات خبر و تأکید بر توصیف به جای تحلیل در این روزنامه‌ها پرداخته شد. بر اساس نتایج چنین می‌توان ارزیابی کرد که در اخبار بزه‌دیدگی زنان، مردان همواره در نقش مهاجم و معترض و در مقابل زنان به صورت قربانی بازنمایی شده‌اند، بنابراین میتوان گفت در این چهار روزنامه، مردان را در برابر زنان به صورت مسلط در برابر تسلیم و مهاجم در برابر قربانی نشان می‌دهد و همواره در همه‌ی این چهار روزنامه تأکید بر ویژگی‌های مردانگی مانند «اعمال خشونت»، «تهدید کردن»، «بیش از بازنمایی ویژگی‌های زنانه مانند «جیغ زدن»، «گریه کردن»، «...بود. بنا به نظر کانل ایجاد نوعی کلیشه‌سازی سنتی است. همچنین در اخبار بزه‌دیدگی زنان، زنان به دو صورت بازنمایی می‌شوند، در برخی از موارد به صورت بزه‌دیده ایده‌آل که به صورت ناخواسته و ناآگاه قربانی جرم شده است و در برخی از موارد به صورت «زنی بد» که به واسطه‌ی آزادی اخلاقی‌اش قربانی جرم شده است، بازنمایی می‌کنند. در پایان باید گفت که روزنامه‌های منتقد مانند اعتماد، مردم‌سالاری در شرح اخبار بزه‌دیدگی زنان وارد جزئیات بیشتری در رابطه با ماجرا می‌شوند و تنها 3.5 درصد کل اخبار دارای تحلیل و تبیین کارشناسانه خبر بودند.

واژگان کلیدی: بازنمایی، زنان، بزه‌دیده، همشهری، ایران، مردم‌سالاری، اعتماد

فصل 1: کلیات پژوهش

- 1-1- مقدمه.....1
- 2-1- بیان مسأله.....2
- 3-1- ضرورت و اهمیت مسأله.....4
- 4-1- اهداف پژوهش.....5
- 5-1- سوالات پژوهش.....5

فصل 2: ادبیات تجربی و نظری پژوهش

- 1-2- مرور پژوهش‌های پیشین.....6
- 1-1-2- مروری بر بازنمایی زنان بزه‌دیده تجاوز در اخبار رسانه‌های سایر نقاط جهان.....13
- 2-2- شایع‌ترین بزه‌دیدگی‌های زنان.....18
- 3-2- بازنمایی جنسیت در اخبار جنایی رسانه‌ها.....22
- 4-2- نظریه بازنمایی.....27
- 5-2- بازنمایی از طریق دیگرسازی.....31
- 6-2- چارچوب نظری پژوهش.....37

فصل 3: روش‌شناسی

- 1-3- تعریف عملیاتی مفاهیم.....40
- 2-3- روش پژوهش.....44
- 3-3- جامعه آماری.....45
- 4-3- حجم نمونه.....45
- 5-3- واحد زمینه.....46
- 6-3- واحد مشاهده.....46
- 7-3- واحد تحلیل.....46
- 8-3- اعتبار و پایایی.....47

فصل 4: یافته‌ها

- 1-4- فراوانی اخبار بزه‌دیدگی زنان در روزنامه‌ها.....49
- 2-4- مقایسه‌ی فراوانی اخبار بزه‌دیدگی زنان به کل اخبار.....50

- 3-4-بزه‌دیدگی زنان در روزنامه های اعتماد، مردم‌سالاری، ایران، همشهری.....51
- 1-3-4-بزه‌دیدگی‌های زنان در روزنامه اعتماد.....51
- 2-3-4- بزه‌دیدگی زنان در روزنامه مردم‌سالاری 51
- 3-3-4-بزه‌دیدگی زنان در روزنامه ایران.....52
- 4-3-4- بررسی بزه‌دیدگی زنان در روزنامه همشهری.....53
- 4-4-بررسی جزییات در روزنامه اعتماد، مردم‌سالاری، همشهری، ایران.....54
- 1-4-4-بررسی جزییات در روزنامه اعتماد.....54
- 2-4-4-بررسی جزییات در روزنامه مردم‌سالاری 55
- 3-4-4- بررسی جزییات در روزنامه ایران.....56
- 4-4-4-بررسی جزییات در روزنامه همشهری.....57
- 5-4- بررسی بزه‌دیده ایده‌آل بودن زنان در اخبار بزه‌دیدگی زنان در روزنامه اعتماد، مردم‌سالاری، ایران، همشهری.....57
- 1-5-4- بررسی بزه‌دیده ایده‌آل بودن زنان در اخبار بزه‌دیدگی زنان در روزنامه اعتماد.....57
- 2-5-4- بررسی بزه‌دیده ایده‌آل بودن زنان در اخبار روزنامه مردم‌سالاری..... 60
- 3-5-4- بررسی بزه‌دیده ایده‌آل بودن زنان در روزنامه ایران..... 61
- 4-5-4- بررسی بزه‌دیده ایده‌آل بودن زنان در روزنامه همشهری 61
- 6-4-بررسی توصیف جرم و تبیین جرم در روزنامه اعتماد، مردم‌سالاری، ایران، همشهری.....62
- 1-6-4-بررسی توصیف جرم و تبیین جرم در روزنامه اعتماد.....62
- 2-6-4- بررسی توصیف و تبیین جرم در روزنامه مردم‌سالاری.....62
- 3-6-4- بررسی توصیف و تبیین جرم در اخبار بزه‌دیدگی زنان در روزنامه ایران 62
- 4-6-4- بررسی توصیف و تبیین جرم در روزنامه همشهری 63
- 4-7-بازنمایی جنسیت در اخبار بزه‌دیدگی زنان در روزنامه اعتماد، مردم‌سالاری، ایران، همشهری.....63
- 1-4-7-بازنمایی جنسیت در اخبار بزه‌دیدگی زنان در روزنامه اعتماد.....63
- 2-4-7- بازنمایی جنسیت در اخبار بزه‌دیدگی زنان در روزنامه مردم‌سالاری.....72
- 3-4-7-بازنمایی جنسیت در روزنامه ایران.....78
- 4-7-4-بازنمایی جنسیت در روزنامه همشهری.....82
- 5-4-7- جمع‌بندی.....85

89	1-5- نتیجه‌گیری و بحث
95	2-5- پیشنهادات
96	3-5- مشکلات و محدودیت‌ها
97	منابع فارسی
100	منابع لاتین

فهرست جداول

12	جدول 1: پژوهش‌های بازنمایی جرم و خشونت در رسانه ایران و خارج از کشور
42	جدول 2: تعریف مقولات و معرفی شاخص‌ها
49	جدول شماره 3: فراوانی اخبار بزه‌دیدگی زنان در روزنامه‌ها
50	جدول شماره 4: مقایسه فراوانی بزه‌دیدگی زنان به کل اخبار
53	جدول شماره 5: فراوانی نوع بزه در هریک از روزنامه‌ها
55	جدول شماره 6: بررسی جزییات در روزنامه اعتماد
55	جدول شماره 7: بررسی جزییات در روزنامه مردم‌سالاری
56	جدول شماره 8: بررسی جزییات در روزنامه ایران
57	جدول شماره 9: بررسی جزییات در روزنامه همشهری
94	جدول شماره 10: مقایسه‌ی روزنامه‌ها در زمینه توجه به جزییات

فهرست نمودارها

36	نمودار شماره 1: مدل نظری بازنمایی از طریق دیگرسازی
71	نمودار شماره 2: بازنمایی جنسیت در روزنامه اعتماد (محیط خانواده)
71	نمودار شماره 3: بازنمایی جنسیت در روزنامه اعتماد (محیط جامعه)
77	نمودار شماره 4: بررسی نحوه بازنمایی جنسیت در روزنامه مردم‌سالاری (خانواده)
77	نمودار شماره 5: بررسی نحوه بازنمایی جنسیت در روزنامه مردم‌سالاری (جامعه)
81	نمودار شماره 6: بازنمایی جنسیت در روزنامه ایران (خانواده)
81	نمودار شماره 7: بازنمایی جنسیت در روزنامه ایران (جامعه)
84	نمودار شماره 8: بازنمایی جنسیت در اخبار بزه‌دیدگی زنان در روزنامه همشهری (خانواده)
84	نمودار شماره 9: بازنمایی جنسیت در اخبار بزه‌دیدگی زنان در روزنامه همشهری (خانواده)

فصل 1: کلیات پژوهش

1-1- مقدمه

رسانه‌ها از جمله عناصر جدایی‌ناپذیر زندگی ما هستند که بر شناخت و ادراک ما از جهان تأثیرگذارند، به این معنا که رسانه‌ها ایده‌ها و ارزش‌ها و عقاید و رفتارهای ما را شکل می‌دهند. در این فرایند بین ساختارهای فکری و فرهنگی جامعه و محتوای رسانه‌های جمعی تأثیر و تأثری متقابل وجود دارد. محتوای رسانه‌های جمعی به خصوص محتوای روزنامه‌ها از جمله گرانبهارترین موضوعات در جوامع انسانی هستند؛ زیرا از یک طرف محتوای رسانه‌ها در شکل دادن به بینش‌ها و ادراک ما درباره «مرد» یا «زن» بودن و ویژگی‌ها و رفتارهای جنسیتی نقش فوق‌العاده مهمی دارند و از طرف دیگر بدون توجه به محتوای رسانه‌های نوشتاری، پیشگیری از ارتکاب و وقوع جرم نتیجه مثبت نخواهد داشت، به خصوص در رابطه با جرایمی که علیه زنان واقع می‌شود.

بنابراین رسانه‌ها با انعکاس اخبار بزه‌دیدگی زنان نگرش خاصی راجع به زنان به مردم تحمیل می‌کنند و همچون آینه‌ای برای انعکاس واقعیت عمل نمی‌کنند، بلکه بر ساخت اجتماعی واقعیت تأثیر می‌گذارند، بر این اساس بازنمایی، ساخت رسانه‌ای واقعیت است و به گفته ون زونن و کوسترا زنان واقعی به مراتب متفاوت‌تر و متنوع‌تر از بازنمایی‌شان در رسانه هستند (دوورکس، 1384: 143). در نتیجه آنچه مسلم است، رسانه‌های نوشتاری با توجه به توسعه کمی و کیفی که یافته‌اند، در عمل می‌توانند هم چگونگی نگرش جامعه نسبت به زنان نمایانگر سطح فرهنگی و معنوی آن جامعه است را شکل دهند و هم می‌توانند فرصت و تهدیدی برای دوام و قوام امنیت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم علیه زنان باشند.

1-2- بیان مسأله

زنان گروهی هستند که همواره به علت جنسیت و آسیب‌پذیری‌شان در خطر بزه‌دیدگی قرار دارند. این بزه‌دیدگی‌ها به صورت گوناگون به آنها آسیب می‌رساند. بزه‌دیدگی پدیده‌ای است که نه تنها در خارج خانه بلکه در خانه نیز برای زنان اتفاق می‌افتد. برای نمونه پژوهش سازمان بهداشت جهانی در نخستین مطالعه جهانی خود درباره خشونت علیه زنان به این نتیجه دست‌یافت، که در هر 18 ثانیه یک زن مورد حمله یا بدرفتاری قرار می‌گیرد و یا پژوهش دیگری که سازمان جهانی بهداشت در کانادا در مورد خشونت‌های خانگی انجام داد نشان داد که 50 تا 75 درصد زنان کانادایی قربانی خشونت خانگی هستند (مارتینز، 2009).

در این میان توجه به دو مفهوم بزه‌دیده و بزه‌دیدگی زنان ضروری است. بزه‌دیده در کتاب بزه‌دیده شناسی حمایتی این گونه تعریف شده است: «شخصی که در پی رخداد یک بزه به آسیب، زیان یا درد- و - رنج عاطفی دچار شده است.» (رایجیان اصلی، 1384 : 204). قربانی شدن مجرمانه یا بزه‌دیدگی نیز به این صورت تعریف شده است: «قربانی شدن ممکن است در پی یک عامل غیرانسانی (طبیعت، حیوانات...) رخ دهد، همچنان که امکان دارد از رهگذر رفتار انسانی روی دهد که در این صورت به آن قربانی شدن مجرمانه یا بزه‌دیدگی گفته می‌شود (رایجیان اصلی، 1384 : 204).

به علاوه جرایم علیه افراد و اموال از جمله مسایلی است که همواره توجه رسانه‌ها را به خود جلب می‌کنند. به طور کلی اخبار و رویدادهای جنایی بخش عمده‌ای از محتوای رسانه‌های گروهی را به خود اختصاص داده‌اند، مطالعات انجام شده حاکی از آن است که اخبار جنایی حداقل 4 درصد و حداکثر 28 درصد و به طور متوسط 7 درصد از مطالب روزنامه‌ها را تشکیل می‌دهند (شریزن، 1987، به نقل از فرجیها، 1385: 58). از سوی دیگر بررسی‌ها نشان می‌دهد که یکی از پرخواننده‌ترین صفحات رسانه‌های نوشتاری صفحات حوادث آنهاست و موفقیت بسیاری از روزنامه‌های

سراسری، هفته‌نامه‌ها و مجلات به دلیل توجه خاص به انعکاس اخبار جنایی و پاسخگویی به این نیاز مخاطبان است (نوروزی، 1387).

از آن جایی که به همه قربانیان جرایم در رسانه‌ها توجه یکسانی نمی‌شود، معمولاً رسانه‌ها بیشتر توجه‌شان به بازنمایی بزه‌دیدگانی است که از گروه‌های دیگر آسیب‌پذیرتر هستند، از جمله این گروه‌های آسیب‌پذیر زنان هستند، به همین دلیل یکی از معیارهای ارزش‌خبری «جنسیت» است (فرجیها، 1385). بنابراین «جنسیت» از عواملی است که سبب می‌شود، بازنمایی بزه‌دیدگی- زنان به نحوی متفاوت از سایر گروه‌ها در رسانه‌ها صورت گیرد. به طور مثال جف گرون والد¹ در سال 2009 در مقاله‌ای با عنوان "نژاد، جنسیت و ارزش خبری حادثه‌های قتل" به این نتیجه رسید که «جنسیت»، «نژاد»، «قومیت» از عوامل تأثیرگذار بر بازنمایی بزه‌دیدگی زنان در رسانه‌ها است و طبقه‌بندی فرهنگی² بر پایه‌ی «نژاد» و «جنسیت» از مهمترین معیارهای ارزش‌خبری است. در پژوهشی که ژاکلین مارتینیز عثمان³ در سال 2009 در مقاله‌ای با عنوان "سایه‌های خشونت: نقش رسانه" انجام داد به این نتیجه رسید، که زنان نقش تابع را در اعمال خشونت‌آمیز بازی می‌کنند و به صورت قربانی این اعمال بازنمایی می‌شوند. بنابراین «جنسیت» از عوامل تأثیرگذار در بازنمایی زنان در اخبار رسانه‌ای است. با توجه به اهمیت «جنسیت» در بازنمایی رسانه‌ای و توجه به این مسأله که بازنمایی زنان بزه‌دیده به نحوی متفاوت از سایر گروه‌ها در رسانه‌ها صورت می‌گیرد، بنابراین پرسش اساسی در این پژوهش این است؛ چگونه بزه‌دیدگی زنان در روزنامه‌های مختلف بازنمایی می‌شود؟

1-3- ضرورت و اهمیت مسأله

بررسی نحوه بازنمایی بزه‌دیدگی زنان در روزنامه‌ها به این دلیل اهمیت دارد که؛ نخست بسیاری از پژوهش‌های موجود در زمینه بازنمایی زنان متوجه برنامه‌های تلویزیونی و سینمایی است و از این رو

¹ Jeff Gruenewald and et.al

² Cultural Typification

³ Jacqueline Oxman-Martinez, et.al

یکی از نکات مهم در باب روزنامه‌ها این است که روزنامه‌ها به عنوان یکی از وسایل ارتباط جمعی مورد غفلت واقع شده‌اند، بنابراین یکی از ضرورت‌های پژوهش، مطالعه روزنامه‌ها به عنوان رسانه جمعی این است که تقریباً فراموش شده‌است. از سوی دیگر پایان نامه‌های که به بررسی نحوه بازنمایی بزه‌دیدگی زنان در روزنامه‌ها پرداخته باشد، در ایران یافت نشد.

دوم بازنمایی زنان در رسانه‌ها تعیین می‌کند، که عمل بازنمایی می‌تواند بر چگونگی شکل‌گیری تجارب گروه‌ها در جهان بالاخص زنان تأثیر داشته و بر چگونگی فهمیده شدن آنها یا بر وضع قانون توسط قانون‌گذاران (برای زنان) تأثیرات ملموس و واقعی داشته باشد که این امر تا حدی به اهمیت رسانه‌های جمعی در داشتن قدرت بازنمایی برمی‌گردد، چرا که از این طریق بعضی از تصاویر و فرض‌ها و گمان‌ها را بیشتر بازنمایی می‌کنند و از برخی، تصاویر و فرض‌ها و گمان‌ها صرف‌نظر می‌کنند.

سوم، نحوه بازنمایی بزه‌دیدگی زنان تأثیر پر دامنه‌ای بر نگرش مخاطبان به ویژه زنان دارد و از طرف دیگر محتوای اخبار بزه‌دیدگی زنان نقش مهمی در امنیت و آرامش این گروه ایفا می‌کند.

در پایان ضرورت پرداختن به این موضوع به این دلیل است که امروزه رسانه‌های جمعی با کارکردهای مشخص و تعیین شده خود، جایگاه ویژه‌ای یافته‌اند. برخی معتقدند رسالت رسانه‌ها اطلاع‌رسانی است و فقط باید به آگاه‌سازی اقشار جامعه از اخبار بپردازد، گروهی دیگر معتقدند، رسانه‌ها با انعکاس این‌گونه اخبار قبح رفتار مجرمانه را در جامعه از بین می‌برند و پس از مدتی افراد به این زشتی عادت می‌کنند و برخی از طرفداران این دیدگاه به عدم انتشار اخبار جنایی و یا پوشش اخبار جنایی به طور محتاطانه باور دارند (فرجیها، 1385: 59)، بنابراین میتوان گفت توجه به پوشش خبری و اطلاع‌رسانی به موقع و افشاگری وقایع جنایی به شیوه‌های مطلوب و ارائه برنامه‌های آموزشی مناسب در خصوص ضرورت امنیت اجتماعی در جامعه و پیشگیری از بزه و حتی آموزش چگونگی حفاظت از مال و جان و ناموس می‌تواند، اهمیت و ضرورت پرداخت این مسأله را به اثبات رساند.

1-4-اهداف پژوهش

- شناخت نحوه بازنمایی جنسیت در اخبار حوادث روزنامه‌ها
- مقایسه روزنامه‌های مختلف در زمینه‌ی توجه به جزئیات
- مقایسه روزنامه‌های مختلف در توجه به توصیف چگونگی وقوع جرم و یا تبیین علل و عوامل آن.

1-5-سوالات پژوهش

- نحوه بازنمایی بزه‌دیدگی زنان در روزنامه‌های مختلف چگونه است؟
- نحوه بازنمایی جنسیت در روزنامه‌های مختلف چگونه است؟
- روزنامه‌های منتقد و غیر منتقد بزه‌دیدگی زنان را چگونه بازنمایی می‌کنند؟
- روزنامه‌ها در بازنمایی اخبار جنایی مربوط به بزه‌دیدگی زنان به توصیف و چگونگی وقوع جرم می‌پردازند و یا تبیین علل و عوامل آن؟

فصل 2: ادبیات تجربی و نظری پژوهش

2-1- مرور پژوهش‌های پیشین

در ابتدا جای دارد به سابقهٔ بازنمایی زنان در رسانه‌ها اشاره‌ای شود؛ چگونگی بازنمایی زنان به عنوان یک گروه اجتماعی نیز از جمله مباحث انتقادی در مجموعهٔ موضوعات مرتبط با زنان و رسانه‌ها است که سابقهٔ آن به دههٔ 1960 میلادی باز می‌گردد. هنگامی که مباحث متعددی در مورد بازنمایی زنان در رسانه‌ها و توجه به معنایی که برای زن بودن به خاطر تفاوت با مرد بودن در رسانه‌ها به وجود می‌آمد، شکل گرفت.

در ادامه این بخش به بررسی آثاری می‌پردازیم که در سال‌های اخیر به بررسی بازنمایی زنان در رسانه‌ها پرداخته است. با توجه به بررسی‌های انجام شده، می‌توان گفت در میان متون پژوهشی مانند مقالات و پایان‌نامه‌ها و همچنین در میان کتب موجود، اثری که به بررسی نحوهٔ بازنمایی بزه-دیدگی زنان در روزنامه‌ها بر مبنای تحلیل محتوای کیفی صفحهٔ حوادث پرداخته شده باشد، وجود ندارد.

به صورت کلی مهمترین پژوهش‌هایی که در ایران و مراکز علمی خارج از کشور در سال‌های اخیر با عنوان بازنمایی و زنان صورت گرفته در چهار دسته رسانهٔ دیداری، شنیداری، نوشتاری و چند-رسانه‌ای مانند اینترنت صورت گرفته است که برخی از آنها شامل موارد ذیل است:

سمیه افشار(1388) به "بررسی نحوه بازنمایی جنسیتی در سریال‌های تلویزیون در سال 1387"⁴ پرداخته‌است. به عقیده نویسنده «جنسیت» از عوامل تأثیرگذار در بازنمایی زنان در سریال‌های تلویزیونی است.

ملکه صدیقی خویدکی(1384) در پایان‌نامه‌ای با عنوان "بررسی نحوه بازنمایی زنان در آثار سینمایی رخشان بنی اعتماد"⁵، «جنسیت» کارگردان را از عوامل تأثیرگذار بر آثارش می‌داند. ناصر عابدینی(1387) به "بررسی نحوه بازنمایی زنان در برنامه جمعه ایرانی رادیو ایران"⁶ می‌پردازد و براین نکته اشاره می‌کند که آنچه درباره زنان و کنش‌های آنان در فضاهای مختلف خانوادگی-اجتماعی مشاهده می‌کنیم، همگی بازتولید ذهن مردانه است.

در مقاله‌ای که حشمت السادات معینی‌فر(1384) در مورد "بازنمایی کلیشه‌های جنسیتی در رسانه"⁷ انجام داد، به این نتیجه دست یافت که مردان همواره در نقش معترض و مهاجم و زنان همواره به صورت قربانی نشان داده می‌شوند.

رویا فرسلون(1384) در پایان‌نامه‌ای با عنوان "بازنمایی هویت زنانه در تبلیغات اینترنتی"⁸ به این مسأله اشاره می‌کند که نمایش هویت جنسیتی جدید، فارغ از کلیشه‌های نابرابر جنسیتی منبع جدید هویت و موجد نگرش جدیدی به زنان و هویت ایشان است.

در مراکز علمی خارج از کشور پژوهش‌هایی که در سال‌های اخیر در مورد بازنمایی و زنان صورت گرفته است به قرار زیر است:

---

⁴ . افشار، سمیه. 1388، "بررسی نحوه بازنمایی جنسیتی سریال‌های تلویزیونی سال 1387 سریال‌های مرگ تدریجی یک رویا و ترانه مادری" پایان‌نامه کارشناسی ارشد مطالعات فرهنگی، دانشگاه علم و فرهنگ.

⁵ . صدیقی خویدکی، ملکه، 1384، "بازنمایی زن در آثار سینمایی رخشان بنی اعتماد"، کارشناسی ارشد رشته علوم ارتباطات، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.

⁶ . عابدینی، ناصر. 1386، "بررسی نحوه بازنمایی زنان در برنامه جمعه ایرانی رادیو ایران"، کارشناسی ارشد مطالعات فرهنگی، دانشگاه علم و فرهنگ.

⁷ . معینی‌فر، حشمت‌السادات. 1388 "بازنمایی کلیشه‌های جنسیتی در رسانه". فصلنامه تحقیقات فرهنگی، دوره دوم، شماره 7، 197-167.

⁸ . فرسلون، رویا. 1384، "بازنمایی هویت زنانه در تبلیغات اینترنتی"، کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.

ریم عبیدت⁹، در مقاله "محتوای بازنمایی زنان در رسانه‌های عربی" در سال 2000 به این نکته توجه کرده‌است که رسانه و دولت جایگاه ابزاری زن در جامعه را می‌توانند تغییر دهند.

ایرنه لویز رودری گوئز¹⁰ در سال 2007 در مقاله‌ای با عنوان "بازنمایی زنان در مجلات زنان و نوجوان" به این نتیجه رسید که مجلات زنان مملو از کنایه‌هایی در رابطه با زنان است.

جیل ژوهانسون¹¹ در مقاله "جایگزینی بازنمایی زنان در اخبار" در سال 2000 نقش رسانه‌ها را در تغییر نگاه سنتی به جنسیت زنانه بررسی کرد و معتقد است؛ رسانه‌ها می‌توانند این تغییر را ایجاد کنند.

کلودیا الورس¹² در سال 2007 در مقاله "بازنمایی زنانگی در مطبوعات پرتغال" اشاره دارد بر اینکه یکی از روزنامه‌های مورد بررسی‌اش توجه بیشتری به نقش زنان در عرصه خصوصی دارد.

سارا ریچانی¹³ در سال 2009 در مقاله "یمن: تحلیل زنان در رسانه" اشاره بر این نکته کرد که تنها نیمی از مقالات به بحث برابر با مردان پرداخته‌اند و زنان در مقالات روزنامه‌های یمن در حاشیه هستند.

دسته‌ی دوم پژوهش‌هایی هستند که در سال‌های اخیر به بررسی جرم و خشونت علیه زنان در رسانه، در ایران و خارج از کشور پرداخته‌اند، شامل موارد ذیل است:

مهمترین اثری که به تحلیل و ارزیابی اخبار و مطالب روزنامه‌های کشور پیرامون مسائل زنان پرداخته‌است، کتاب **بازتاب خشونت علیه زنان در روزنامه‌ها**¹⁴ است که در سال 1385 توسط شورای فرهنگی-اجتماعی زنان نوشته شده‌است و در آن به ارزیابی کمی مطالب کلیه روزنامه‌های کشور پیرامون مسائل زنان در حالت کلی، نه صرفاً بزه‌دیدگی‌های زنان، پرداخته‌است.

9. Obeidat, R., 2002. Content And Representation Of Women In The Arab Media [online], Beirut, Lebanon. Available from: <http://openpdf.com/ebook>

10. Lopez Rodriguez, I., 2007. The Representation of Women in Teenage and Women Magazine [online], vol.15, University of Extremadura. Available from: <http://openpdf.com/ebook>

11. Johannessen, J., 2000. Alternative Representations of womren in The News[online] , Available from: <http://openpdf.com/ebook/alternative-representations-of-womren-in-the-news-pdf.html>

12. Alvares, C., 2007. The Representation of Feminine of The Portugese Press[online]. Available from : <http://openpdf.com/ebook/the-representation-of-feminine-of-the-portugese-press-pdf.html>

13. Richani, S., 2009. Yeman :an Analysis of Women in the Media[online], London. Available from: <http://openpdf.com/ebook>

محمد فرجیها (1385) در مقاله "بازتاب رسانه‌ای جرم"¹⁵ هدف از پژوهش خود را شناسایی معیار گزینش خبر و نیز کشف ارتباط متقابل و پیچیده بین محتوای گزارش‌های جنایی و دیگر ابعاد ساختارهای اجتماعی در شکل‌گیری رفتارهای مجرمانه می‌داند و به این نتیجه دست یافته است؛ خبرنگاران نقش مؤثری در شکل‌گیری افکار عمومی ایفا می‌کنند و گزینش اخبار جنایی پیامدهای بی‌شماری مانند افزایش احساس ناامنی را به دنبال دارد و اخبار نوشتاری، شنیداری و دیداری نقش مهمی در ارائه تصویر جرم به مردم و توسعه سازمان‌هایی مانند پلیس در جامعه دارند. نوروزی، محمد (1387)، در پایان‌نامه "آثار انعکاس اخبار جنایی در رسانه‌ها با تأکید بر مطبوعات"¹⁶ را بررسی کرده است و هدف از مطالعه خود را شناخت اثرات مثبت و منفی انعکاس اخبار جنایی در رسانه‌ها به ویژه مطبوعات می‌داند و در نهایت به این نتیجه می‌رسد که اکثر خوانندگان اخبار جنایی روزنامه‌ها با انتشار این نوع اخبار موافقت، اما این به معنی اعتقاد نداشتن به اثرات منفی نیست، چرا که آزمون بین‌نگرش و عواطف ناشی از مطالعه اخبار جنایی نشان می‌دهد که عده‌ای پس از خواندن اخبار حوادث احساس ناامنی و ترس آنها افزایش می‌یابد و عده‌ای چنین احساسی در آنها متأثر نمی‌شود.

گریس گریر¹⁷ در سال 2007 در فصلی از کتابش با عنوان اخبار جنایی، بزه‌دیدگان و جرم اشاره دارد بر اینکه «جنسیت» یکی از عوامل تأثیرگذار در انتخاب اخبار است.

سابرینا دنی بول¹⁸ در سال 2002 در مقاله‌ای با عنوان "خشونت علیه زنان: بازنمایی رسانه‌ای از زن‌کشی"، فاکتورهای تأثیرگذار در زن‌کشی را آزمون می‌کند.

---

¹⁵ فرجیها، محمد. 1385 "بازتاب رسانه‌ای جرم"، فصلنامه‌ی علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال ششم، آبان شماره 57، 22-86.

¹⁶ نوروزی، محمد. 1387 "آثار انعکاس اخبار جنایی در رسانه‌ها با تأکید بر مطبوعات"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.

¹⁷ Greer, C., 2007. *News Media, Victims and crime*[online], Available from: <http://openpdf.com/ebook/news-media-victims-and-crime-pdf.html>

¹⁸ Denny Bull, S., 2003. *Violence Against Women: Media(Mis)Representation of Femicide*[online], *The George Washington University*. Available from: <http://openpdf.com/ebook>